

Pasi Saukkonen

Erikoistutkija, dosentti
Helsingin kaupungin tietokeskus
pasi.saukkonen@hel.fi
<https://pasisaukkonen.wordpress.com/>

Toisen kosketus

Minulle asennettiin sydämen rytmihäiriötahdistin noin puolitoista vuotta sitten. Se ei ole juuri elämääni muuttanut, mutta lentomatkailuun on tullut yksi elementti lisää. Turvatarkastuksessa näytän aina tahdistimesta kertovaa korttia, ja minut ohjataan metallinpaljastimen ohi. Tämän jälkeen virkailija koettelee minut kiireestä kantapäähän edestä ja takaa. Siinä seison kädet harallaan kuin lentoon lähdössä. Kengätkin pitää ottaa pois, jotta jalkapohjat voidaan tunnustella.

Kokemus on hieman kiusallinen, mutta kuitenkin siedettävä. Ymmärrän hyvin, että joistain ihmisistä se voi tuntua suorastaan epämiellyttävältä varsinkin, jos koetelemus paljon matkustavalla toistuu usein. Kai opeeraatio voi jostakusta tuntua mukavaltakin, mutta minä en ainakaan kuulu heihin. Minulla se on jonkin verran nostanut kynnystä matkustaa lentokoneella, jos vaihtoehto on olemassa. Tätäkin juttua kirjoitan siksi juna- matkalla Vaasaan.

Minäkin matkustan paljon, ja siksi puolen toista vuoden aikana on ehtinyt kertyä aikamoinen määrä kopelointikokemuksia. Lentokenttien henkilökunta on aina ollut hyvin ystävällistä, ja monet ovat alkaneet siinä tarkastuksen aikana jutella niitä näitä, ehkä toimenpiteen aiheuttaman jännityksen vähentämiseksi. Yhtä lukuun ottamatta he ovat kaikki olleet miehiä. Nähdäkseni naiset tarkastaa tällä tavalla aina toinen nainen.

Kaikki tarkastukset ovat hieman erilaisia. Jotkut tekevät työnsä tarkemmin ja toiset no-

peammin ja ehkä vähän sinne päin. En ole pitänyt asiasta kirjaa, joten en pysty vertailemaan esimerkiksi lentokenttiä. Helsingin lisäksi esimerkiksi Brysselissä ja Tukholmassa tulee käytyä sen verran usein, että eroja kenttienkin välillä voisi olla mahdollista analysoida. Muistinvaraisesti ajattelen kuitenkin, että Helsinki-Vantaan kentällä ollaan pääsääntöisesti hyvin jämptejä näissä asioissa.

Yhdestäkään tarkastuksesta en ole kuitenkaan saanut sellaista vaikutelmaa, että minulta oikeasti odotettaisiin löytyvän jotain. Tarkimmillaankin tunnustelu on tuntunut rutiininomaiselta vartalon eri osien läpikäymiseltä. Matkustajia profiloitaessa en varmaankaan kuulu korkeimman riskiarvion kategoriaan. Olen valkoihoinen, keski-ikäinen ja keskiluokkainen pulliainen, joita lentokentillä on kolmetoista tusinassa. Harvinaisempi tapaus terroristien ja lentokonekaappareiden ammattikunnissa.

Toisaalta henkilökunta on varmasti opettu tekemään tarkastus asiallisesti ja tehokkaasti, mutta ystävällisesti, oli sen kohteena kuka tahansa. Sen verran paljon kentillä liikkuu täysin asiallisissa tarkoituksissa myös ihmisiä, joista kansainvälisten uutiskuvien perusteella voisi tehdä aivan toisenlaisen riskiarvion. Edes Pohjois-Euroopan lentokentillä ei voi alkaa kiinnittää erityistä huomiota kaikkiin arabilta näyttäviin ihmisiin herättämättä kiusallista huomiota, aiheuttamatta aiheellista närkästyä ja hankaloittamatta lentokentän toimintoja.

Näissä pohdinnoissa pääsee kuitenkin pidemmälle, kun huomaa, että tarkastukset poikkeavat toisistaan myös sanoisinko intiimimmällä tasolla. Me tiedämme kaikki, että ihmisten kosketukset poikkeavat toisistaan. Ja senkin tiedämme, että kosketus voi paljastaa toisesta ihmisestä asioita, joita emme muuten hänestä tuntisi. Tylysti käyttäytyvässä ihmisellä voi olla hyvin ystävälliset sormet, tai ne voivat kertoa kiinnostuksesta. Vielä yleisempää on se, että muodollisesti miellyttävän ihmisen keho kieltii välinpitämättömyyttä tai jopa aggressiota.

Kaikki kokemani tarkastukset lentokentillä ovat olleet myös tässä mielessä erilaisia. Yhdenkään virkailijan sormet eivät ole tuntuneet samalta kuin jonkun toisen. Joskus ne ovat paljastaneet tarkkuutta muuten hätäisen oloisessa kopeloinnissa, toisinaan taas piittaamattomuutta, vaikka tarkastus on huolelliselta vaikuttanutkin. Useimmiten aistin kuitenkin samaa vaivaantuneisuutta kuin itselläni. Se, että virkailijat juttelevat, voi olla keino myös heidän oman jännityksensä alentamiseksi.

Mutta kertaakaan eivät sormetkaan ole kertoneet minulle, että tämä tarkastaja todella olettaa löytävänsä kehostani jotain asiaankuulumatonta ja vaarallista. Koskaan nuo kädet eivät ole olleet epäystävällisiä tai edes epäluuloisia. Koska me emme voi täysin hallita kosketuksemme tuottamia reaktioita, tämä analyysin intiimi taso pistää minut miettimään, entäpä jos en näyttäisikään tältä.

Jos olisinkin kotoisin Lähi-idästä, Pohjois-Afrikasta tai Arabian niemimaalta, olisin vähän päälle kaksikymppinen sydänvikainen mies ja olisin antanut parran kasvaa, olisiko sormien ote minusta silloin samanlainen? Tai jos olisin tummaihoisen perheenisä ison lapsikatraan kanssa, kulkisiko valkoihoisen tarkastajan käsistä silloin samanlaisia energivirtauksia? Entä jos olisin burkaan tai niqabiin pukeutunut nainen (miten silloin yli-päättään toimitaan)?

Mielessäni kirjoitin tätä kolumnia aika pitkälle pääsemättä kuitenkaan ajatuskulku-

ni loogiseen lopputulokseen. Pitkään mietin asiaa ikään kuin kosketuksen kokemus olisi ainoastaan yksisuuntaista: minuun kosketaan ja minä tunnen kosketuksen. Mutta eihän asia niin ole. Jokaisessa tarkastuksessa myös sen suorittaja kokee sen, miltä minusta tuntuu ja vielä tärkeämpää, miten minä suhtaudun hänen kosketukseensa.

Enkä minä voi kumoamatta omaa näkemystäni väittää, että minä pystyisin täysin hallitsemaan kehoni toisessa henkilössä herättämiä tunteita. Voin esittää ystävällistä ja rauhallista, mutta ihoni kertoo kyllä, miltä minusta tuntuu. Se kertoo sen herkille sormille yhtä suoraan ja kiistattomasti kuin epätoivoinen yritykseni pidättää kutiamisen aiheuttamaa hihitystä. Muut matkustajat ja turvatarkastajat eivät huomaa mitään, mutta minun tarkastajani tietää kyllä.

Paljastuuko näissä tilanteissa itsestäni muukalaispelkoa tai rasismia, sellaista, jota en missään tapauksessa tunnustaisi tai josta en ehkä itse ole edes tietoinen? Pystyn mielestäni aika suoraselkäisesti väittämään, että minulle on yhdentekevää, miltä ihmiset näyttävät, mutta koko elämänhistoriaani, kokemuksiani ja saamiani opetuksia mukanaan kantava ihoni voi olla eri mieltä. En voi myöskään olla immuuni sille kuvastolle, jonka vastaanottaja median välityksellä olen. Ehkä kehoni pelkää sitä mustaa miestä, jota mieleni ei halua edes erotella.

Näiden puolentoista vuoden aikana minut on tarkastanut moni mies, jolla on ollut joko omat tai sukulaisten juuret Euroopan ulkopuolella: Afrikassa, Lähi-idässä, Aasiassa. Minä olen kokenut heidän kätensä ja he ovat kokeneet minun kehoni. Olemme kohdelleet toisiamme ystävällisesti ja asiallisesti, molemmin puolin tätä pientä vaivannäköä hyväntahtoisesti harmitellen. Intiimimmällä tasolla olen tuntenut lähinnä välinpitämättömyyttä, mutta en tiedä, olenko itse aina ollut yhtä välinpitämätön. Tämän kolumnin kirjoittamisen jälkeen en mene turvatarkastukseen niin kuin menin ennen.